

UN ANY PER COMMEMORAR GUIMERÀ

RAMON BACARDIT SANTAMARIA

Comissari de l'Any Guimerà

rbacardi@xtec.cat

El 2024 va ser l'any de la commemoració dels cent anys de la mort d'Àngel Guimerà. Més enllà de la part de confeti i jocs pirotècnics que solen comportar aquesta mena d'esdeveniments en la concepció que en sol tenir l'administració, convé plantejar-se què en queda de mínimament sòlid un cop acabada la festa. Un primer balanç és positiu tot i que sempre hi ha la recança d'allò que potser es podia haver fet i no s'ha fet. Deixeu-me començar per una reflexió sobre els límits inevitables de la commemoració. Des de la Institució de les Lletres Catalanes s'han impulsat totes les activitats que sobre la figura i l'obra del dramaturg s'han proposat des de totes les parts del territori i hem comptat, a més, amb la iniciativa d'homenatjar Guimerà des del món canari a través del projecte Estudio Guimerà. Per desgràcia no s'ha pogut concretar una possible edició crítica de l'obra guimeraniana, tan necessària, i, em temo, no hem aconseguit convèncer la professió teatral del país que cal apostar per clàssics del teatre català, no només per Guimerà. Ens queden pendents aquests dos reptes.

En un altre sentit, l'èxit d'audiència del documental emès per 3CAT sobre Guimerà i el premi Nobel (29/12/24) fa pensar que hi ha un interès mínimament viu per una de les grans figures de la nostra literatura i que, si s'ofereixen continguts culturals i de qualitat, la gent encara respon. En efecte, la proliferació de propostes guimeranians arreu del país m'han confirmat el caràcter de veritable clàssic de la figura que hem homenatjat. Les conferències que he pronunciat al llarg de l'any als llocs més diversos me n'han convençut.

En la presentació de l'Any Guimerà vàrem plantejar tres objectius bàsics: eixamplar el coneixement de l'obra dramàtica de l'autor, reivindicar la seva faceta com a poeta i recordar l'activista polític i la icona popular. Per això, moltes de les activitats plantejades al llarg d'aquest any commemoratiu han anat destinades a complir aquests objectius des d'àmbits diversos. Per exemple, en la jornada sobre l'obra dramaturgica de Guimerà adreçada al professorat de secundària que va tenir lloc al Vendrell l'octubre de 2024, o la reposició de *La santa espina* a Manresa o els espectacles sobre la seva obra proposats també al Vendrell i en d'altres localitats a través d'elencs amateurs (*Mosaic de passions*, *Guimerà en nom de les dones*, sobre textos de l'autor o la presentació d'*Arran de terra* de Guimerà, etc.) i que han tingut també un correlat en el teatre professional amb la reposició del musical *Mar i cel* per Dagoll Dagom, o la presentació al TNC de l'obra *L'aranya*, o en la lectura de textos guimeranians en el marc del Festival Grec.

En el capítol de la divulgació cal remarcar les diferents exposicions que han pogut veure's; a més de la itinerant plantejada des de la mateixa Institució cal afegir les que s'han dut a terme a l'Institut del Teatre i a la Universitat Autònoma de Barcelona (sobre la projecció internacional de la seva obra) i també la proposada a Ribes de Freser i Queralbs sobre la relació de *Terra baixa* amb la zona.

Una taula rodona conduïda per Joan Martori a l'Ateneu Barcelonès (16/4/24) amb actors directors que han portat a l'escena obres de Guimerà va permetre també veure l'impacte del nostre dramaturg en l'escena catalana del moment. També l'experiència a la Sala Beckett a partir d'una reelaboració de *La filla del mar* amb IA amb el tractament de la transexualitat va posar en evidència la vigència de l'obra del dramaturg. Des de Tenerife el projecte d'Estudio Guimerà es concretà també en una realització dramàtica, l'estrena d'una obra proposada per a la commemoració que prenia com a subtext *Maria Rosa*. L'obra dur per títol *Mala sangre* i la dramaturga és Aranza Coello. Es tracta d'un text que parteix de l'experiència de tres dones que de maneres diferents viuen les contradiccions del desig i de les relacions amb l'altre.

Les altres facetes creatives de l'autor han estat igualment presents al llarg de la commemoració. Així, s'ha impulsat l'edició de la seva obra narrativa a l'editorial Adesiara a cura de Neus Oliveras i que va aparèixer la tardor de 2024. Oliveras havia presentat també el llibre *El Vendrell d'Àngel Guimerà i Joan Ramon i Soler (1881-1909). Cartes i discursos*. (Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya) i amb Àngels Santacana, *Àngel Guimerà. Biografia il·lustrada* (Dalmau editor).

El Guimerà poeta va tenir el seu espai al nou Horiginal amb el recitat de poemes guimeranians per part de joves poetes com Adrià Targa. Així mateix el recital de poemes d'«Àngel Guimerà contra la injustícia» a càrrec de Jordi Francesch i Lúcia Papió van recordar la figura del Guimerà poeta com ho van fer el concert sobre poemes musicats de l'autor que feren el tenor Jordi Cortada i el pianista Josep Buforn, o el d'Ignasi Roda, Mone Teruel i Pep Pladellorrens.

El Guimerà activista ha estat recordat també en el marc de la taula rodona que tingué lloc a l'Ateneu Barcelonès el 26 de maig amb la participació de Lluïsa Julià, Joan Esculies i jo mateix com a comissari. La xerrada que vàrem mantenir amb el president Joaquim Torra a Sant Vicenç de Calders també se centrà en la faceta política de Guimerà (30/11/24).

Des del punt de vista acadèmic l'activitat més remarcable ha estat la celebració del XII Col·loqui Internacional Verdaguer, dedicat enguany a «Guimerà. Verdaguer. Institució i internacionalització de la literatura catalana», que tingué lloc a el Vendrell, Vic i Folgueroles els dies 14, 15 i 16 de novembre de 2024, amb una clara preponderància de les aportacions sobre l'obra de Guimerà. La publicació de les actes aportarà un material imprescindible per a l'estudi de l'autor.

El tancament de l'any al Teatre Nacional de Catalunya (26/11/24) a càrrec de Xavier Albertí ens va permetre recordar també la connexió de l'obra guimeraniana amb la música i el seu valor d'icona popular. El dia 3/10/24 a la Biblioteca de

Catalunya tingué lloc una jornada sobre Àngel Guimerà i el Nobel en què hi participà Enric Gallén i, posteriorment, hi hagué una taula rodona entre Joan Martori, Neus Oliveras i Ramon Bacardit.

En definitiva, un any de commemoració que ha validat la figura de Guimerà com a referent popular en el marc de la nostra tradició literària i que ha volgut recuperar les facetes no estrictament dramàtiques o literàries de l'autor. Queda pendent, com s'ha dit, la publicació de la seva obra completa, cosa que facilitaria que la gent de la professió tingués accés a la seva producció i, potser, s'animés a portar-la a l'escena.